

דף כ.

עין משפט א.

חור"מ סימן שצא סעיף ה

ה. הבהמה שראתה אוכלים על החבית וטיפסה על החבית לאכול האוכלים ושברה החבית משלם גם על החבית נזק שלם דזה אורחה הוא.

עין משפט ב.ג.

חור"מ סימן שצא סעיף יא

יא. יב. היתה מהלכת בר"ה ופשטה צוארה ואכלה מעל גבי חבירתה אינו משלם אלא מה שנהנית^ר שכן דרך הבהמות לאכול זו מעל גבי זו, אבל אם קפצה ואכלה^ש מעל גבי חבירתה משלם מה שהזיקה שעל גבי חברתה כחצר הניזק חשיב. וה"ה אם היתה קופתו מופלשת לאחריו ואכלה פירות משם.

הגה: וי"א דוקא אם הוא בענין שא"א לה לאכול אלא בקפיצה אבל אם יכולה לאכול בלי קפיצה חשיב כרשות הרבים^ת ומשלם מה שנהנית.

עין משפט ד.ה.

חור"מ סימן שצא סעיף יב

יב. יג. בהמה שהיתה עומדת ברשות הניזק ותלשה פירות מרשות הרבים ואכלה אותם ברשות הניזק הדבר ספק^א, לפיכך אינה משלמת אלא

ר. מימרא דאילפא ור' אושעיא בדף כ' ע"א. ומשלמת מה שנהנית, ואפי' היה ראשה בשעת אכילתה ע"ג הבהמה מ"מ כיון שגופה ורגליה עומדות בר"ה, אחרי גופה אזלינן ויש לה דין שן בר"ה דאינו משלם נזק שלם אלא מה שנהנית בלבד. סמ"ע ס"ק י"ז.
ש. היינו שזקפה רגליה ועמדה על הבהמה ואכלה זקופה הוי כרשות הניזק ומשלמת מה שהזיקה, אבל מה שכתב לפני כן מר"ן אפי' עמדה משלמת מה שנהנית היינו שעמדה מעט כדי לפשוט צוארה, דבהמתו לאו כרשות הניזק גמור ודו"ק. באר הגולה אות י'.
ת. אפי' בקפיצה חייבת רק מה שנהנית לדעה זו שהיא דעת הטור והרא"ש.
א. סובר הרמב"ם שזו בעיא דלא איפשטא שם בדף כ' ע"א. וגורס בעי ר' זירא מתגלגל מהו היכי דמי דקיימא ברה"י וקא מגלגל ואתי מר"ה לרה"י.

ואע"ג שכתב המחבר בסעיף ז' דאם לקחה בר"ה והלכה ואכלה ברשות היחיד יש מחייבין לשלם נזק שלם, י"ל דכיון שעומדת ברשות הרבים ומושיטה ראשה לאכול ברשות אחר נחשב שינוי דאין דרך אכילתה בכך וע"כ הוי ספק, משא"כ כשהלכה עם האוכל מרשות

מה שנהנית, ואם תפס הניזק כמה שהזיקה אין מוציאין מידו.

הגה: ה"ה אם הבהמה עמדה ברשות הרבים ונטלה אוכל מרשות הניזק ואכלה אותו ברשות הרבים דהוי ספק.

אם המאכל הוא דבר ארוך שמקצתו מונח ברשות הניזק ומקצתו בחוץ וכשמושכת ראש אחד ראש השני נגרר אחריה בכה"ג בכל מקום שמתחילה למושכו חשבינן לה כאילו אכלה אותו שם^ב בין אם זה רשות היחיד או ר"ה.

עין משפט ו. חר"מ סימן שצא סעיף ב

ב. שן שחייבת היינו באכלה דבר הראוי לה^א אבל אכלה דבר שאין ראוי לה כגון כסות וכלים שינוי הוא ואינו משלם אלא חצי נזק בין שאכלה אותם בחצר הניזק בין ברשות הרבים^ד.

עין משפט ז.ז.ט. חר"מ סימן שצא סעיף ח

ח. אכלה ברשות הרבים משלמת רק מה שנהנית^ה דהיינו, מה שאכלה אינו משלם אותו אלא רואים כאילו אכלה תבן^ו.

הגה: וי"א דמי שעורים בזול^ז.

ט. אכלה אוכלים הרעים לה כגון אכלה חיטים הואיל ולא נהנית

לרשות. סמ"ע ס"ק כ"א.

ב. תני ר' חייא ואוקימתא בברייתא שם.

ג. שם במשנה.

ד. כשמואל וכו"י שם בדף כ' ע"א דכיון דמשונה הוי תולדה דקרבן וחייבת גם בר"ה, ואין לומר דגם זה שהניח בגדיו בר"ה הוי משונה ואם בא אחר ושינה בו פטור, דלא מיקרי שינוי כיון שלפעמים אדם מניח בגדיו בר"ה על שעה אחת. סמ"ע ס"ק ה'.

ה. ממשנה י"ט ע"ב. ומ"מ אף שפטרה אותה התורה דזה לא בשדה אחר מ"מ משלמת מה שנהנית.

ו. דיכול המזיק לומר לא הייתי מאכילה שעורים אלא תבן ובזה נהנית.

ז. דהיינו פחות שליש מכדי שווי השעורים, כמ"ש המחבר בסי' שמ"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

פטור ה.

דף כ:

עין משפט א.ב.ג.

ח"מ סימן קנח סעיף ו

ו. היה לו חורבה בין חורבות^ט חבירו, ועמד חבירו וגדר ג' רוחותיה אין מחייבין אותו ליתן מההוצאה, אבל גדר לו המקיף רוח הרביעית נותן לו חצי ההוצאה עד גובה ד' אמות^י. והוא שמקום הכותל של שניהם אבל אם בנה בתוך שלו אינו נותן לו אלא דבר מועט כפי שיראו הדיינים שהרי אינו יכול להשמש בכותלים^כ. וכן אם הניקף עמד והקיף רוח הרביעית^ל נותן לו בהוצאה של ג' הרוחות הראשונים מחצית ההוצאה אם הכותלים במקום של שניהם.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קסד סעיף ה

ה. אחרי שנפלו שניהם, אמר בעל העליה לבעל הבית שיבנה הבית כדי שהוא יבנה עלייתו על גביו, והוא אינו רוצה הרי בעל העליה בונה את הבית^מ כפי שהיה, ודר בתוכו עד שיתן לו בעל הבית הוצאותיו,

ח. מבריתא שם דכיון שהוא בר"ה ולא נהנית אין עליה שום חיוב. סמ"ע ס"ק י"ד.

ט. וה"ה שדה בין שדותיו. סמ"ע ס"ק י"א.

י. והוא בחורבת בתים וחצירות ששייך בהם היזק ראייה, ולא בגינה. ומ"מ בלא שגדר רוח רביעית א"צ ליתן לו כיון שבעל החורבה אינו יכול להשתמש בה משום היזק ראייה ופתוח לר"ה. נתיבות ס"ק י"א בחידושים.

כ. ואף אם ירצה ליתן לו המקיף רשות להשמש, אינו יכול לכופו בעל כורחו. סמ"ע ס"ק י"ד.

ל. ואם הניקף גדר רוח השלישית אחרי שהמקיף גדר שתיים ראשונות ועדיין פתוח לר"ה, כתב הרמ"א דנראה שא"צ לשלם לו כלום. ועיין בביאורים ס"ק ה'. ומ"מ אם ניכר שרוצה לעשות הניקף תקרה חייב לשלם לו. נתיבות ס"ק י"ב בחידושים.

מ. ממשנה בב"מ קי"ז ע"א וכת"ק, וכן פסק הרמב"ם בפ"ד משכנים הלכה ג'.

והקשה הרשב"א למה לא יכוף בעל העליה את בעל הבית לבנותו, וכתב שבירושלמי ב"מ פ"י משנה ד' העמידו המשנה בהלך בעל הבית למדינת הים, ואין בי"ד יורדין לנכסיו. או כשאין בעל העליה רוצה לכפותו. וזה נראה דעת המחבר.

ועוד כתב הרשב"א שלא נשתעבדו לבעל העליה נכסי בעל הבית, אלא גוף הבית נשתעבד לו, ולעולם אין כופהו אפי' לא הלך למדינת הים אלא בונה הבית ודר בתוכו. והסמ"ע בס"ק י"ג כתב דאין כופין לבעל הבית שיבנה את ביתו כיון דאפשר לבעל העליה לבנות למטה ולדור

ואח"כ יבנה עליתו אם רצה.

ואם אין אף אחד מהם יכול לבנות, בעל העליה נוטל שלישי בקרקע ובעל הבית שני שלישים.¹

הגה: וכן אם מוכרין אותה מדעת שניהם² חולקים מה שנתקבל שני שלישי ושליש.

עין משפט ה.

חור"מ סימן שסג סעיף ו

ז. הדר בחצר חבירו שלא מדעתו משאמר לו צא ולא יצא חייב ליתן לו כל שכרו³, ואם לא אמר לו צא⁴, אם אותה חצר אינה עומדת להשכרה אינו צריך להעלות לו שכר, אע"פ שדרך זה הדר לשכור לו מקום לדור בו, מטעם שזה נהנה וזה לא חסר.

הגה: ובחצר שאינה עשויה לשכירות דבלי שאמר לו צא פטור, אע"פ שהוציא

בו. ומה שבעל העליה דר בתוכו לא נחשב כריבית כיון שהקרקע משועבדת לעליה ג"כ. ובעל הבית לא דר כאן בלא"ה. סמ"ע ס"ק י"ד. וכתב בביאורים בס"ק י"א שה"ה שיכול להשכירו לאחרים או לבעל הבית עצמו וליתן שכר ואין בו משום ריבית. ואם בעל העליה אינו רוצה לבנות העליה בעל הבית בונה ביתו עם העליה לגג ודר בתוכו עד שישלם לו בעל העליה. ביאורים ס"ק י'.
 ג. בגמ' שם אמרו הטעם דאם היה הבית מצד עצמו ראוי לעמוד צ' שנה כיון שבנויה העליה עליו אינו עומד אלא ס' שנה ע"כ בעל העליה נוטל שלישי ובעל הבית שני שלישים כמידת עמידת הבית. סמ"ע ס"ק ט"ו.
 ד. שבעל הבית אינו יכול למכור בעל כורחו של בעל העליה וליתן לו שלישי שיאמר נוח לו בקרקע. ואינו יכול לומר אחד לחבירו גוד או איגוד, דהוי כדבר שיש בו חלוקה. כ"כ בביאורים ס"ק י"ב. ואם בעל הבית רוצה למוכרו ומתנה עם הקונה שיבנה לו עליה על גביו בעל העליה אינו יכול לעכב. סמ"ע ס"ק ט"ז.
 ע. ואפי' בחצר שלא עשויה להשכרה, וגברא דלא עביד למיגר, מכיון שגילה דעתו דלא ניחא לו בו, אין אומרים בכה"ג כופין על מדת סדום. כ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד. וכתב הב"י דפשוט הוא, וכן כתב רי"ו בנתיב י"ב ח"א בשם הר"ר יונה.
 פ. לשון הרמב"ם בפ"ג מגזילה הלכה ט' ממסקנת הגמ' בב"ק כ' ע"ב וכ"א ע"א.

את בעה"ב בעל כורחו מן הבית ז' והוא נכנס לגור בו פטור.
ואפי' היה רגיל להשכיר חצר זו, ורק עכשיו לא עשוי להשכרה פטור,
שהולכים אחר אותה שעה שנכנס אליה ק'.

הגה: בחצר שלא עשויה להשכרה דפטור מצד זה נהנה וזה לא חסר היינו
שכבר עבר ודר בו, אבל לא יכול לכוף בעה"ב לכתחילה לתת לו לדור
בו, אע"פ דכופין על מידת סדום, מכיון שכאן אם בעל הבית ירצה
ליהנות ולהשכירה יכול ר' ואין כופין לתת אותה בחנם.

ה. ח. חצר העשויה להשכרה אע"פ שאין דרך זה לשכור צריך להעלות
לו שכר ש' שהרי חסרו ממון.

הגה: מיהו אם לא היה דר בו אלא שגזלו מבעה"ב ומחזיקו ריק פטור מלשלם
השכירות ת'.

הגה: סתם בתים בזמן הזה עומדים להשכרה ואע"פ שלא השכירו עדיין
מעולם א'.

ז. ממדרכי בפי' כיצד הרגל וביאר שם שאין זה אלא גרמא בעלמא, ואם הוצרך בעה"ב
להשכיר לעצמו דירה אחרת, נראה דאף שאין דרך הדר בו כעת לשכור חייב לשלם
דהרי חיסרו והזיקו. באר הגולה אות ג'.

ק. מג"י שם בב"ק כ' ע"ב.

ר. ומשמע דבמקום דלא יכול להרווח גם אם ירצה כופין אותו לכתחילה לתת לזה שבא
לגור, משום דכופין על מידת סדום, כך דייק הפעמוני זהב. הגם שבפ"ת בסי' ק"ע ס"ק
א' וס"ק ג' הביא פלוגתא בזה ע"ש.

ש. כתב ה"ה הוא מדברי הרי"ף ולזה הסכים הרא"ש.

ואם יצא מן הבית ושתק זמן מה ולא תבעו בשכירות אינו חייב דהוי מחילה, אם לא שלא
ידע בעה"ב היכן הוא. כ"כ בפעמוני זהב.

ת. טור בשם הרא"ש ודלא כהרמ"ה.

א. ממדרכי בפי' כיצד הרגל שם, ועיין בת"ה סי' שי"ז.